

חכמת שלמה

1. (ספר בראשית פרק מז)

(כג) ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה הא לכם זרע וזרעתם את האדמה :
(כד) והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה וארבע הידת יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר בבתיכם ולאכל לטפכם :
(כה) ויאמרו החיתנו נמצא חן בעיני אדני והיינו עבדים לפרעה :

2. ספר שמות פרק כג

(יב) ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחסמך וינפש בן אמתך והגר .

3. תלמוד בבלי מסכת שבת דף יח/א

דאמר רב אושעיא אמר רב אסי מאן תנא שביתת כלים דאורייתא בית שמאי היא ולא בית הלל לבית שמאי בין קעביד מעשה בין דלא קעביד מעשה אסור לבית הלל אף על גב דקעביד מעשה שרי והשתא דאמרת דלבית שמאי אף על גב דלא עביד מעשה אסור אי

4. מעריב יז אייר תשע"א

בדרום קוריאאה חיים קרוב ל-50 מיליון איש, וכולם לומדים גמרא בבית הספר. "ניסינו להבין מדוע היהודים כאלה גאוניים, והגענו למסקנה שהם לומדים תלמוד", מסביר השגריר. כמעט בכל בית בקוריאאה הדרומית ישנו תלמוד מתורגם. כן, במדינה שבה חיים קרוב ל-49 מיליוני אנשים המאמינים בבודהיזם ובנצרות, יש יותר אנשים שקוראים בתלמוד - או לפחות מחזיקים עותק שלו בבית - מאשר במדינת היהודים. הרבה יותר. היינו סקרנים מאוד לגבי ההישגים האקדמיים הגבוהים של היהודים, מסביר שגריר דרום קוריאאה בישראל, יאנג סאם מה, שהתארח בתוכנית "תרבות היום". "ליהודים יש אחוז גבוה של זוכי פרס נובל בכל התחומים: בספרות, במדעים ובכלכלה. זה הישג מדהים. ניסינו להבין מהו הסוד של העם היהודי? כיצד הם - יותר מעמים אחרים - מצליחים להגיע לכאלה הישגים מרשימים? איך זה שיהודים הם כל כך גאוניים? המסקנה שהגענו אליה היא שאחד מהסודות שלכם זה יהודים לומדים תלמוד מגיל צעיר, וזה מסייע להם, לדעתנו, לפתח יכולות גבוהות" לימוד התלמוד.

5. ערפלי טוהר עמוד צה

אין להיבהל מקיבוץ הפכים גדולים כפי המפורסם, כי כל הנראה לרבים כדברים חלוקים והפוכים הוא רק מפני קטנות שכלם וצמצום השקפתם, שאינם רואים כי אם חלק קטן מאד של השלימות העליונה, וגם זה החלק בצורה מקולקלת מאד. אבל בעלי הדיעה המחוננת, מחשבתם מתפשטת למקומות שונים ומרחבים גדולים, ותופשים את אוצרות הטוב שבכל מקום, ומאחדים את הכל ביחד ביחודא שלים.

5א. מאורות הראי"ה לירח האיתנים / בין יוה"כ לסוכות / אחדות ושניות

"תרתית דסתרי" הוא מסקנת ההגיון הצר. אצלו הסתירה מביאה לידי בטול וכליון, אבל בעולם הריאלי אין הדבר כן: שני יסודות מתנגדים זה לזה מתלכדים יחד ומביאים לידי הפריה, ומכל שכן בעולם הרוחני "מיכאל שר של אש וגבריאל שר של שלג עושים שלום ביניהם". ובאמת בספירה של האמונה הגדולה והרחבה אין הרוחניות סותרת את החומריות, והחומריות את הרוחניות, אלא שתיהן מתחברות יחד להגדיל ולהפירות את נשמת אומתנו העורגת אל האחדות.

6. מושגים במדע מאת פרופ' עדי שטרן – המחלקה לפיסיקה מכון ויצמן

אחת המסקנות המפתיעות של תורת הקוונטים היא שעיקרון הסופרפוזיציה קובע שמערכת אטומית יכולה להיות בעת ובעונה אחת בשני מצבים שונים. למשל, אלקטרון יכול בתנאים מסוימים להיות בשני מקומות שונים בבת אחת, או לעבור בבת אחת דרך שני פתחים שונים. במונחים של הפיסיקה הקלאסית הרי זה כאילו אמרנו שאדם יכול להימצא בעת ובעונה אחת בתל-אביב

ובירושלים

7. תלמוד בבלי מסכת שבת דף ל/ב

אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב בקשו חכמים לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו סותרין זה את זה ומפני מה לא גנוזהו מפני שתחילתו דברי תורה וסופו דברי תורה...ומאי דבריו סותרין זה את זה? כתיב 'טוב כעס משחוק' וכתיב 'לשחוק אמרתי מהלל' כתיב 'ושבחתי אני את השמחה' וכתיב 'ולשמחה מה זה עושה'...ושבחתי אני את השמחה שמחה של מצוה ולשמחה מה זה עשה זו שמחה שאינה של מצוה...כי הא דרבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן לסוף יתיב באימתא ופתח בשמעתא. ואף ספר משלי בקשו לגנוז שהיו דבריו סותרין זה את זה ומפני מה לא גנוזהו אמרי ספר קהלת לאו עיינין ואשכחינן טעמא הכא נמי ליעיינן.

8. אגרות הראיה עמ' מט.

הבנה פשוטה וישרה, שכל מה שאנו רואים, שומעים ומרגישים, מכל הענינים וק"ו מענינים המוסריים והשכליים, וביותר מענינים האלקיים, הכל המה בתור מלבושים, שמות, שתחתם נמצא תוך עצמי, ליותר קיים ויותר חי ואחדותי, שבזה הכל מתאחד.

9. אורות הקודש א, רעב

ומכל מקום אף על פי שהצנורות הנם בודאי שונים אותו המוביל את ההסתכלות הנבואית, ואותו המוביל את ההסתכלות החכמתית, בכל זאת יש קשר ביניהם, וסעיפי הנבואה עם סעיפי החכמה מתאחדים ביחד. וכל ההארה התרבותית שבעולם מצדו המתוקן, וכל העומק של המוסר והעבודה שביסוד תורת ישראל, וכל התפשטותו הגדולה בעולם, אורגים יחד את שמלת האור הגדולה, שאחרי כל המסכות הרבות המתגלגלות בעולם, במעלות ובמורדות, בארחות מסובכים כל כך, עתידה היא להיות נטויה על כל העולם כולו, וכל היצורים כלם יביטו וינהרו.

10. ספר ישעיה פרק יא

(ט) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ד' פמים לים מכסים :

11. ערפלי טוהר / עמוד סט

הטבע העולמי וכל יציר פרטי, ההסטוריה האנושית וכל איש יחידי ומעשיו, צריכים להיות מסוקרים בסקירה אחת, כתוכן אחד בעל פרקים שונים, ואז ממחרת האורה של הדיעה המביאה לידי תשובה לבוא.

1. אורות הקודש / חלק ב / עמוד תקי / לב

כל המתעורר בעולם מדור דורים עד אחריתו, הכל הוא חלקי שאיפות וחלקי הכרות, שהולכות ומצטרפות ליצירה שלמה. עד שלא באה הצורה המשלימה, המכנסת את הכל אל שלמותה, יש בהם טוב ורע, אמת ושקר, טומאה וטהרה, קודש וחול. אבל כשיופיע האור של ההתאחדות הכוללת, שיהיה מבורר כל אלה השאיפות וחלקי ההכרות למה הן באות, אז הכל יוכר לטוב, לאמת, לטהרה, ולקודש, עולם שכולו שבת, שכולו טוב.

8. עין איה / שבת א / פרק שני / צ. שבת לב

מפני שדבריו סותרין זא"ז. יסוד האמונה והבטחון הוא קיום העולם בגשמותו ורוחניותו. האמונה באחדות אדון כל יתברך, שממנו תסתעף אחדות מעשהו והנהגתו, ואחדות החכמה האלהית המאחדת את כל ההגיונות והדיעות כולם למטרה אחת ומקור אחד. ועם זה יבא הבטחון בשם ד', הבטחון בדעת האמת ביקרת האמונה והמדעים האמיתיים שנמסרו לנו בטהרתן ע"פ מוצא פי ד' מדברי תורה, נבואה, רוה"ק וקבלת אנשי קודש. לדעת בבית הלב, פנימית ואדירה, שהאמת ואור העולם הוא עומד לעד, והוא מבורר בכללו וקיים בכל לבבות דורשי ד' ועזו בלב תמים ונאמן, להוציא מלב המעוררים והנוקפים, מכשילי כושלים המחפים דברי תורה להכניס בלבבות מארה וחשכה, לבלתי בטח על יסוד מושגי הצדק והאמת, ובזה יקחו את המעמד האיתן הרוחני מנפשות בנ"א אשר בראם אלהים ישר להתענג על ד' וטובו.

עין איה / שבת א / פרק שני / צה.

ומאי דבריו סותרין זא"ז, כתיב טוב כעס משחוק, וכתיב לשחוק אמרתי מהולל, כתיב ושבחתי אני את השמחה, וכתיב ולשמחה מה זו עושה. יסוד הדיעות המוסריות כולן, הן תלויות באיכות ההשקפה על החיים, בעין יפה או רעה. אם החיים ההויים מוצאים חן בעיני המסתכל בגשמותם ורוחניותם, אז ילכו כל הדיעות המוסריות ודרכי ההנהגה הכללית והפרטית בהתאמה ופיוס עם מצב החיים והחברה בהוה, ודרכי התיקון ילכו בדרך שקט ושלוה מבלי התגברות לעקר את ההוה, ועפ"י הדרך יתאימו כל הדיעות העיוניות ג"כ. ומי שמביט על חיי ההוה בעין בקורת זעומה, והצד השלילי שבהם מתגבר תמיד בציורו, אז הוא מוצא מהלך דיעותיו המוסריות והגיונותיו הפנימיים מלאים התנגדות לסדרי החיים בהוה, והסתכלותו ונטייתו לתיקון ההוה תצא לדרכה בזעם, בגידוע ופיסול של המצב של ההוה בהמון עניניו...

והטבע הקנוי להתרגל במושגים שמשנים את צביונם בפנים הנפש, בין מה שהיו בתחילת ההשקפה למה שיצטיירו אחרי בירור תמצית המדע שבא בעיקרו בדברים העיוניים, מועיל לאדם שגם בדברים המעשים, עם שלחשבונות רחוקים לא נתנו, מ"מ לא יתכן שיהיו נהוגים באדם רק כפי ההשקפה החיצונה, שהרי גם בחכמה המוסרית והמעשית, ג"כ איזהו חכם - הרואה את הנולד. ע"כ כדי לקנות אמונת אומן בבירור החיוב המוסרי של האמתיות המתבררות רק במושכל שני, שיצר לב האדם וחלישות נפשו מקטרגים עליהם ביחוד, מפני שרק המשפטים המעשים הם מבצרים את ההוללות והתאוה השלוחה שנפשו של אדם מחמדתן, ומבלעדי הרגל גדול והטבעה פנימית שהאמת הלא לא הקנוי בהשקפה השטחית כ"א הבאה אחרי הבירור, אחרי הפליאה, המביאה לידי ידיעה יותר עמוקה ומבוררת...

ההרגל ע"י בא מטבע השכל העיוני, ששם הדבר מתגלה בהרחבה איך האמת המושגת היא רק הנסתרת והמעולפת בצעיף ההעלם בתחילת המחקר, ומתוך הקביעות של הטבע המדעי לתן כבוד האמת למה שמתברר אחרי המסקנא העיונית, ועי"ז יהיה אפשר להשריש בלב ג"כ להוקיר את המסקנות המעשיות כשהן באות ג"כ לא ע"פ המשפט היותר גלוי, לא ע"פ השקפת החוש החיצוני והגס על ערכם של החיים ותעודתם, כ"א ע"פ המשפט הפנימי, שאמנם הוא קרוב יותר מהמהלך הרחוק של העיונים המופשטים, מ"מ גם בו יד העיון גוברת על ההשקפה החיצונה, שהיא ע"פ רוב פראית ומשגת את גבול האמת והיורש. ע"כ התכונה להיות גם במשלי, בספר המעשי, נמסרים אחרי העיון והמסקנא הנולדת, אחרי הפלאה עכ"פ בדרך המיצוע, לא להתרחק עד אריכות החוברת של התחילה והסוף, באה ע"י המשפט שכבר יצא בדימוס בספר קהלת, המדעי, העסוק ברובו בעיונים מופשטים. ספר קהלת עיינין ואשכחינן טעמא, ה"נ ליעינין.

עין איה / שבת א / פרק שני / קה.

ומאי דבריו סותרין זא"ז, כתיב אל תען כסיל כאולתו וכתוב ענה כסיל כאולתו, ל"ק הא בד"ת הא במילי דעלמא. יסוד חילוקי הדיעות נמצא בשכל וגם ברצון. ישנן דיעות רבות הנוטות מדרך האמת שבעליהן נכשלים בהן מפני ששכלם הטעה אותם. וישנן דיעות כאלו שמפני הנטיה של הרצון של בעלי הדיעות ההנה אל הסכמות מוטעות, שהם מוצאים בהן צד נאות לתאודם ולדרכי לבם, משום כך נשתרשו בהם עד שנקבעו גם בשכלם. להראשונות מועיל מאד הבירור השכלי, כיון שבעל הדעה הכוזבת אינו כ"א מוטעה בשכלו ואין לו צד קנין טבעי בטעותו, הלא בשמעו דברי שכל המישיבים דעתו לדרך האמת ישוב מאולתו ויחזיק באמת. אמנם מי שישוד הנטיה מדרך האמת בדיעות נובע מנטיה רצונית שכבר קבע אותה ע"י דרכו בחיים בשילוח רסן ופריקת עול תורה ומוסר, לאיש כזה לא יועיל הויכות, כי הלא יחוש בנפשו שהוא כולו מוכחש אם ישוב להחזיק בדרך האמת ההפוכה מנטייתו ומדרכו הסוררה שכבר כבש לו בחייו לדרך כבושה ע"י המון מעשים רבים. וכאשר נקרא את הדיעות בשמן הנאות להן, יהיה השם הנכון להדיעות שמקורן הוא מחקר ושכל, "דברי תורה", כי זהו תוכן תכלית התורה להיות האדם משכיל בפועל בשכל-דעת-ד' בדרכי אמת, אע"פ שפעמים רבות יסתעפו הנטיות השכליות ג"כ לצדדים של דברי הרשות ומילי דעלמא, שע"פ ערכם ישתנו ג"כ סדרי החיים והחברה, מ"מ יסודם השכלי הוא דברי תורה, מחקרי דעת במוסר ואמונה וחכמת לב בדעת ד'. אבל הדיעות שישודן הוא הכח הרצוני וההסכמה הקדומה, שמן העיקרי הוא "מילי דעלמא". כי רק בדברים החילוניים והמורגשים מצרכי הגוף ראוי ללכת אחרי הנטיות והרצון, אבל במשפטי-דעת ודיעות-פנימיות אין להם כל זכות להכריע. ע"כ ע"פ טבעם יקראו "מילי דעלמא", אע"פ שברוב הפעמים יסיגו את הגבול הנכון ויכנסו להרוס ג"כ בעניני תורה ויסודות דת קודש. אבל הלא נכיר את טבעם כי רק מיסוד הנטיה החפצית יצאו, שהיא נאותה רק למילי דעלמא, ע"כ הם נכללים כולם לכל נטיותיהם בכלל מילי דעלמא, שעליהם

ראוי להחזיק בכלל "אל תען כסיל כאולתו", כי אין טעותו באה משגיאה שכלית עד שנאמר שע"י המענה הלקוח מהשכל ישוב מטעותו, כ"א היא מושרשת בעומק הלב הרע הפונה מדרך ישרה אל נתיבות שוממות. כסילים כאלה רק שבת מוסר ותוכחת שופט צדק, המדכא את נפש כל גאה ומתנשא בשוא נתעה, רק המה יורום דעת "יכוננו ללצים שפטים, ומהלומות לגו כסילים". אז יסור אפר הדמיון הכוזב מעיניהם ויראו את עיוות נטיותיהם, וממילא יכירו כי שקר ג"כ מחקרים המדומה. ע"כ לא להם המענה ראוי, ועליהם נאמר "אל תען", הא בד"ת הא במילי דעלמא.

תלמוד בבלי מסכת שבת דף נו"ב

והכתיב ויעש שלמה הרע בעיני ה' אלא מפני שהיה לו למחות בנשיו ולא מיחה מעלה עליו הכתוב כאילו חטא.
. אורות התשובה יב, ה

בשעה שהאדם חוטא הוא בעלמא דפירודא, ואז כל פרט ופרט עומד בפני עצמו, והרע הוא רע בפני עצמו, ויש לו ערך רע ומזיק. וכשהוא שב מאהבה מיד מתנוצץ עליו אור ההויה של עלמא דיחודא, שהכל מתארגן בו לחטיבה אחת, ובקשור הכללי אין שום רע כלל, כי הרע מצטרף אל הטוב לתבלו ולהרים עוד יותר את יקרת ערכו. ובזה נעשים הזדונות לזכויות ממש.

4. ספר גור אריה על בראשית - פרק א פסוק כא

...והנה בא לומר שיש בריות נמצאו בעולם כי למעלתם ולגדולתם אין העולם הזה יכול לקבל אותם מחמת עליו מדריגתם ... כי לא יכול לסבול העולם הזה.

4א. אורות הקודש / חלק ב / עמוד שצד2

התכלית האחרונה של כל ההויה כולה הוא גילוי אור ד', ברום תענוגו העליון, באחדות עליונה כזאת, שלא יהיה שום ניצוץ חייש שהיש העצמי שלו לא יתעלה למעלה הרוממה מכל רוממות זאת. ואז יהיה העילוי של כל ההויה כולה זורח בכל פרט ופרט בפני עצמו, כדוגמא של אספקלריא, שכל מה שעומד נגדה מוזרח ונראה בה, ואין קץ לאושר גדול זה. ומשום כך צריכה היא הדויה להפרד בתחלה לחלקים היותר קטנים, וצריכות שבירות גדולות לצאת אל הפועל כדי להפריד את הנקודות. ואחר צחצוחם וזיכוכם, הלא תהיה כל נקודה כוללת כל היש כלו, והכל מלא אור ד' וכבודו.

5. תלמוד בבלי מסכת יומא דף עה/א

כל הנותן עינו בכוסו עריות כולן דומות עליו כמישור.

5א. אורות הקדש ג עמוד פה שורה 12

אבל מדת הקדושה העליונה, שהיא השאיפה האצילית, באה אחרי שהשכל מתמזג עם הרצון, עד שאין להם כלל אותו הטבע ואותה התכונה שיש לכל יסוד מהם בפני עצמו, אלא אור של איזה מה חדש יוצא ממיזוגם בצביון של דעת המלא תפארת, המופיע נשמות יסודיות לבנין עולמים עדי עד.

4א. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כז/א

זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו מה שאין הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע .

5. ספר תהילים פרק טב

(יב) אחת דָּבַר אֱלֹהִים שְׁתִּים זו שְׁמַעְתִּי פִּי עֹז לְאֱלֹהִים.

2. אגרות הראיה / כרך א / מ

כשם שאין התפעלויות שירית נכתבת לשם תכלית, כ"א כך היא הצורה הנפשית פנימה, ושירים שנכתבים לשם מגמה אין רוח השיר הטהור חל עליהם, וכמו-כן הגדות שנכתבות לשם כך הן בכלל אגדות של דו-פי [כמו דו-פרצופין]. וכל תכנן של האגדות הטהורות והקדושות הן העתקה נאמנה של חזיון הנפש בעולמה הפנימי, שזהו השפה שלה בטבע, והאמת המעשית יוצאת ע"פ קלסתר שלה ונותנת להחכמה את עבודתה, לכלול ולחבר את שני העולמות הללו יחד ביחודא שלים.

פנקס י"ג / סז

ע"פ רוב אין מתקבצים באיש אחד כשרונות רבים, כי לפי המורגל אותם הכוחות שעליהם הכשרונות בנויים הם כסותרים ודוחקים זה את זה, והאדם הוא מוגבל בכחות נפשו. ע"כ כמו שברוב, מי שהוא בעל זכרון גדול אין כחו יפה כ"כ בעומק והבנה, ומי שהוא מעמיק יפה על פי רוב אין זכרונו והשגתו מהירים כ"כ, וכן מי שהוא פיוטי ונוטה לכשרון השיר אין כחו יפה כ"כ בחכמות המעשיות כהנדסה ומוכניות, ולהיפוך, מי שהוא אדיר בחשבון ובעל מספרים על פי רוב לא יתנשא לרום השירים אלא בתור גאוניות יוצאת מהכלל הרגיל, כן מזדמן בנהוג שבעולם שמי שהוא נוטה בטבעו לעבודת ד' במצות שבין אדם למקום איננו כ"כ נוטה להיות בטבעו מזורז בענינים שבין אדם לחבירו, ולהיפך נמצא מזורזים בעניני הטבה בדברים שבין אדם לחבירו והם אינם בטבעם נוטים כ"כ למצות שבין אדם למקום, וכשרון קדושת האמונה אינו חזק כ"כ אצלם. והיינו שלפי הטבע הכח הנפשי שמזרז את האדם לעבודת שמים הנובע מכבודו של מקום ב"ה, הוא כח שירי, שהרי עצם הכרת כבוד שמים כהכרה מעשית היא מנועה מרוב בני אדם, אלא שמ"מ ע"י אותו הניצוץ הקטן של האמת הנזרח בלבו של אדם מספיק שתתנוצץ קדושה נמשכת כעין המשכה טבעית, והיא מיוחסת לכח פיוטי יותר מלכח מעשי. ע"כ מי שיש בו נטיות לרגשי קודש על פי רוב יהיה נוטה למדת יראת שמים הרגילה. אמנם כשרונו המעשי אינו כ"כ חד על פי רוב, ע"כ בענינים מעשיים שאין כח השירה פועל עליהם לא יהיה נמשך כ"א בכבדות. ולהיפוך, מי שהוא נח להסתכל בטוב כשרון מעשה והטבת הבריות אינו כ"כ מוכשר לשיריות, ע"כ ירחק בטבעו מעבודת ד' בתחילת הציור. וזוהי הצרה הנמצאת בעולם, שהכוחות מפוזרים ומתנגדים. אבל דרך האמת, שהיא דרך ד', צריך להיות שכל אחד יחזיק בכשרונו ויכבד כשרון חבירו באופן שירצה בכל לב להיות משפיע על חבירו וגם מושפע ממנו בכל דרכי הטוב. ע"כ באמת ראוי לדעת שכמו שיש חשבון דיוקי במעשה וכל התלוי בו, כן יש חשבון דיוקי ג"כ בכח היופי, אלא שלפי הדמיון נדמה שהוא רק שעשוע דמיוני, אבל בעומק היחש שבין הענין הדמיוני להמושגים שלו והתלותם באמתת המציאות כל זה אפשר, ואי אפשר כלל באופן אחר כ"א שיבוסס על חכמת אמת מעשית ומדוייקת. ע"כ השירי צריך השפעה מהמעשי ע"צ החכמה המדוייקת שבכח הפיוט, ומתוך הכרה זו יבא המעשי להיות ג"כ קרוב לכל מרום ונשגב. ולהיפוך, יש כח יופי גדול בכל דבר היוצא בחכמה מעשית המציירת את התכלית בקישור האמצעיים, בין בדיבור בין בציור וק"ו במעשה. ע"כ ראוי שימצא השירי בעצמו קישורו ג"כ לדברים המעשיים. ובהתאחדות הכחות שכל אחד פועל בכשרונו, ימצא שהכל צריך להיות באגודה אחת, ותורה נקראת שירה 178, גם מצוה. הכללים הכוללים ביותר כמו עשרת הדברות הם נעלים בגילויים כ"כ עד שהם כוללים את שני הכחות, כח השירה והמצוה, ע"כ הם עומדים בראש לכל. וצריך להכיר שמצד פרטיות קיומם בדבר ד', הם שוים לכל תר"ג מצות, שע"פ הנהוג לחשבון עם ז' מצות דרבנן, כת"ר, מצטרך 179 למספר תר"ל, שהם נובעים מצד דבר ד', ע"כ שירה ומצוה נמצא בהן: שם בן ד' ומספר תר"ל, לדורשי רשומות.

7. תלמוד בבלי מסכת שבת דף ל/א

פתח ואמר אנת שלמה אן חכמתך אן סוכלתנותך לא דייך שדברך סותרין דברי דוד אביך אלא שדברך סותרין זה את זה דוד אביך אמר לא המתים יהללו יה ואת אמרת ושבח אני את המתים שכבר מתו וחזרת ואמרת כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת לא קשיא הא דקאמר דוד לא המתים יהללו יה הכי קאמר לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות קודם שימות שכיון שמת בטל מן התורה ומן המצות ואין להקדוש ברוך הוא שבח בו והיינו דאמר רבי יוחנן מאי דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצות ודקאמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו שכשחטאו ישראל במדבר עמד משה לפני הקדוש ברוך הוא ואמר כמה תפלות ותחנונים לפניו ולא נענה וכשאמר זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך מיד נענה ולא יפה אמר שלמה ושבח אני את המתים שכבר מתו?

(1) רמב"ם יד החזקה (כתב יד תימני) - הלכות מלכים ומלחמות פרק יא

(ז) אך מחשבות בורא עולם אין כוח באדם להשיגם, כי לא דרכינו דרכיו ולא מחשבותינו מחשבותיו, וכל הדברים האלו של ישוע הנצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו אינן אלא לישר דרך למלך המשיח, ולתקן העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר כי אז אהפוך אל אחד עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד:

(ח) כיצד כבר נתמלא העולם מדברי המשיח ומדברי התורה ומדברי המצוות, ופשטו דברים אלו באיים רחוקים ובעמים רבים ערלי לב, והם נושאים ונותנים בדברים אלו ובמצוות התורה, אלו אומרים מצוות אלו אמת היו וכבר בטלו בזמן הזה ולא היו נוהגות לדורות, ואלו אומרים דברים נסתרים יש בהן ואינן כפשוטן, וכבר בא משיח וגילה נסתריהם וכשיעמוד המלך המשיח באמת ויצליח וירום וינשא, מיד הם כולם חוזרים ויודעים ששקר נחלו אבותיהם, ושנביאיהם ואבותיהם הטעום:

(1) ספר הכוזרי - מאמר רביעי אות א - לא

הדתות האלה הן אפוא רק הכנה והקדמה למשיח המיחל.

אגרות הראיה / כרך א / קיב

ע"ד האמונות הזרות, אומר לכ"ג את דעתי, כי לא הבלעתן והריסתן היא מטרת אורם של ישראל, כמו שאין אנו מכוונים הרס כללי לעולם ולאומיו כולם, כי-אם תקנתם והעלאתם, הסרת סיגיהם, וממילא יצטרפו בזה למקור ישראל, להשפיע עליהם טללי אורות. "והסרתו דמיו מפיו ושקוציו מבין שניו ונשאר גם הוא לאלקינו", וזה נוהג אפילו באליליות, וקל-וחומר בדתות הנסמכות בחלק מיסודותיהן על אור תורת ישראל. וגדולים דברי הגר"א ז"ל: "ואת עשו שנאתי - את הטפל לעשו, אבל עקרו עוהו ראשו בהדי אבהן דעלמא גניז, ועל-כן "ראיתי פניך כראות פני אלקים" אמר איש האמת יעקב איש תם, ודברו לא ישוב ריקם, ואהבת אחים של עשו ויעקב, של יצחק וישמעאל, תעלה על כל אותן המהומות, שהרשעה הנכרכת בטומאת הגויה גררה אותן, תתגבר עליהן ותהפכן לאור ולחסד עולם. דעה רחבה זאת, ממותקת במתקה ודבשה של תורת אמת, צריכה להתלוות עם כל ארחותינו באחרית הימים, למחתם אורייתא בהיכלא דמלכא משיחא בהפיכת מריא למתיקא וחשוכא לנהורא.

אורות הקודש / חלק ב / עמוד שסד

האינטליגנציה חושבת שיכולה היא להפרד מעל ההמון, שאז תהיה יותר בריאה ברוחה, יותר אצילית במחשבתה. זוהי טעות יסודית, טעות שאינה מכרת את הצד הבריא שיש בהכרות הטבעיות, ברגשות הטבעיות, ובחושים הטבעיים, שלא נתתקנו, אבל גם לא נתקלקלו ע"י שום השפעה קולטורית. הצד הבריא של היושר מצוי הוא באנשים גסים יותר ויותר ממה שהוא מצוי במלומדים ומוסריים בעלי מחשבה. יותר מובהקים הם המלומדים בדברים הפרטיים של המוסר, בחוקיו ודקדוקיו, אבל עצם הרגשתו זאת היא מצויה באנשים בריאים טבעיים, שהם הם ההמון, עם הארץ. ולא דוקא בהרגשת המוסר השרשית עולה הוא ההמון על אנשי הסגולה גם בהרגשת האמונה, הגדלות האלהית, היופי, החושיות, הכל אשר לחיים בדרך ישרה, בלתי מסוננת ע"י הצינורות המלאים שכר אגמי נפש של הדעת וההחכמה, הוא יותר בריא וטהור בההמון. אמנם לא יוכל ההמון לשמור בעצמו את עצומו וטהרתו, איננו יכול לקשר יפה את מושגיו, גם איננו יודע איך לעמוד בקשרי המלחמה, בעת אשר הכרות והרגשות מתנגדות וסותרות זא"ז נלחמות בנפשו מבפנים או בעולם מבחוץ. לזה צריך הוא לעזרת גדולי התושיה, המישרים לפניו את נתיבות עולמו. אבל כשם שמשפיעים עליו עצה ותושיה, כך הוא משפיע עליהם חיים בריאים. והצד המשותף של אצילי הרוח עם ההמון, הוא הכח המקיים את שני הצדדים על מעמדם היפה, ומשמרם מכל רקבון והתנוונות מוסרית וחמרית. הנבואה, הבאה מהצינור האלהי, באה דוקא לשם מטרה זו, של איחוד הרוח ההמוני עם הרוח האצילי, המיוחד ליחידי הסגולה. הביטויים ההמוניים מתלכדים בה עם המחשבה האידיאלית של עשירי הרוח.

אורות הקודש א , רעב

ההבדל שבין הנבואה להחכמה הוא, שהחכמה היא מסתכלת במציאות הסתכלות צדדית, שטחית או עמוקה, אבל אין ההסתכלות הזאת פועלת במהות המצוי שום פעולה, והנבואה היא הסתכלות של חיים, שהפעולה והיצירה של המציאות, משטריה ופנימיותה, משורגים יחד עמה. הנביא רואה את המציאות מצד שהוא ועצמיותו הנם מעורים בה בכללותה, והוא מכיר את עמדתו זאת. ועל כן ההתעלות אל הנסים בפועל, אל השלטון במציאות המוגבלה, קשורה היא עם הנבואה בישראל, כשם שנתגלו בהם הנסים נתגלתה בהם הנבואה. ומכל מקום אף על פי שהצנורות הנם בודאי שונים. אותו המוביל את ההסתכלות הנבואית, ואותו המוביל את ההסתכלות החכמתית, בכל זאת יש קשר ביניהם, וסעיפי הנבואה עם סעיפי החכמה מתאחדים ביחד. וכל ההארה התרבותית שבעולם מצדו המתקן, וכל העומק של המוסר והעבודה שביסוד תורת ישראל, וכל התפשטותו הגדולה בעולם, אורגים יחד את שמלת האור הגדולה, שאחרי כל המסכות הרבות המתגלגלות בעולם, במעלות ובמורדות, בארחות מסובכים כל כך, עתידה היא להיות נטויה על כל העולם כולו, וכל היצורים כלם יביטו וינהרו.

אורות הקודש / חלק א / עמוד כג / איחוד התורה והנבואה - טז

נבואה ורוח הקודש באים, בדבר ד', לפנימיותו של אדם, ומתוכו הם נשפעים לכל מה שנוגע לעולם כולו. ומעין דוגמתם האגדה, הרי היא נובעת מהנפשיות של האדם, ומסדרת את עניינה גם כן ביחש החיצוני של העולם. אבל התורה, היא באה מתוך הארת האמת העליונה, שאין בה שום הבדל בין פנימיותו של אדם להעולמיות כולה ומקורה. מלמעלה למטה הכל נסקר ונודע. פה אל פה אדבר בו.

ומראה ולא בחידות, ותמונת ד' ביט. רק נבואה זו יכולה לתן תורה. ומתוך כך נעלה היא התורה מכל נבואה, וחכמי תורה עדיפי מנביאים, מצד התוכן העליון, שממנו הם יונקים את החיים הרוחניים שלהם. מצד גאותן של ישראל שנטלה מהן ונתנה לאומות העולם, מתגבר כח של היפוך הסדר. והנביאים וכתובים, ושפעת רוח הקודש, משפיעים לפעמים בצורה יותר בולטת מהשפעת התורה, והאגדה מתגברת על ההלכה. ובאמת היא צרת גלות גדולה. וצריך הדור להיות חמוש בגבורה, בגדולי תורה, בעלי מסורת, בעלי תורה בהלכה, שכח האגדה. ונטית שפעת רוח הקודש, והידור הופעת קבלת רוח הנבואה לא יחסר להם. והם יגבירו את כח ישראל, להכשירו לגאולה, לרומם את התורה ע"י הנבואה ורוח הקודש, ואת ההלכה, והמעשה ותלמודה, ע"י האגדה, והמוסר ההגיוני. ותשוב בזה גאותן של ישראל למקומה, ופעמי גאולה ישמעו בעולם, ורוח ישראל הנרדם יחל לשוב לאיתנו, חמוש בכל טוב, בכל שפעת עושר רוחני ומעשי, עטור בעטרת הנבואה ורוח הקודש, מוסר והגיון. שירה ואגדה, ואזור בגבורתה של תורה בעוזה ומלחמתה, העומדת בראש כל גדולת הרז העליון שמלאכי השרת משתמשים בו, בהקדמת נעשה לנשמע, הידיעה הברורה במעלתן של ישראל, שלא רק סוקרי עולם הם כי אם בוניו ומקיימיו, וזאת תורה התורה בלימודיה בדבר ד', לדעת מה יעשה ישראל.

אורות / זרעונים / ב. "חכם עדיף מנביא"

ב. "חכם עדיף מנביא"

בנהג שבעולם, המשוררים והמליצים מתארים יפה את הדרת החיים בכלל, את כל פנותיהם היפות ביחוד הכוללות זרם רב וטל-חיים מרבה, הם יודעים גם להציג לראוה את הכעור הכללי של הקלקולים שבחיים ולמחות נגדם בכל תקף. אבל לחדר לתוך-תוכם של כל הגורמים הפרטיים, איך מכשירים את החיים ומעמידים אותם על הבסיס הטוב ואיך משמרים אותם מכל קלקלה גם קטנה שבקטנות, שסופה להעלות שרטון גדול ולהרס הרבה מאד, דבר זה אין לו עסק עם כח-המדמה החם והעז, כי-אם עם החכמה המדיקת. כאן תחל עבודת הרופאים, החסכנים, המודדים, השופטים, וכל החכמים המעשיים.

למעלה מזה, הנבואה ראתה את זרם הקלקלה הגדולה של עבודה-זרה בישראל ומחתה נגדו בכל עז, את הדרת נעם ד' אחד אלהיו ותתארהו בכל יפי עמוד קכא וזהר, את ההשחתה של כל הפרעות המוסריות, רצוף דלים, עשק אביונים, רצח ונאוף, חמס ושד, ותמלא רוח אלהים להושיע ולגדר ברום שיח קדש.

השערות הדקות, שמהן מצטרפות עבות-העגלה של החטאת 4, גידי- החיים הדקים, שמהם ישרגו מזרקי-הדם הגדולים, אלה המה המסתרים הצפונים מעין כל נביא וחווה. המצוות המעשיות כלן ופרטי הלכותיהן, בכל דיוקם הנמרץ, איך בהמשך-הזמן על-ידי קיומם ותלמודם, הרגלם וחבתם, יצא הנעם הפנימי החבוי בהם, וזרם- החיים האלהי הטהור יגרש בעזו את חשכת עבודת-אלילים מבלי תוכל עוד קום, ואיך העזיבה האטית המזלזלת במעשים, בענפים ודיוקים, מפתחת דרך של הרס, מאבדת את הכלים שבם יקלט הרוח העליון, וממילא יצר לב האדם, הדמיון המתעה המלא ציצי זהר מבחוץ ואבק רעל מבפנים, הוא הולך ועולה מאליו, – דבר זה לא נתן לנבואה בכלל, לנבואה של אספקלריא שאינה מאירה. אמנם נתן לנבואתו של משה, אותה הנבואה של פה אל פה 5, של אספקלריא המאירה 6, שרק היא יכולה לראות עזם של הכללים ודיקנותם של הפרטים כאחד. אבל לא קם כמוהו "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ד' פנים אל פנים" 7. והצרכה עבודת הכללים להמסר לנביאים ועבודת הפרטים לחכמים. וחכם עדיף מנביא 8, מה שלא עשתה הנבואה, בכלי מלחמתה החוצבים להבות אש לבער מישראל עבודת אלילים ולשרש אחרי עקרי ההשפלות היותר גרועות של עשק וחמס, של רצח וזמה, רדיפת שחד ושלמונים 9, עשו החכמים בהרחבת התורה, בהעמדת תלמידים הרבה ובשנון החקים הפרטיים ותולדותיהם. "הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות אלא הלכות" 10.

במשך הזמן הרב נתגבר עסק החכמים על עסק הנביאים והנבואה נסתלקה, ארכו הימים והכללים החלו להתרופף, נבלעו בהפרטים ולא יראו החוצה. על כן באחרית הימים שצמיחת מהלך שיבת אור הנבואה תתחיל להופיע, "אשפוך את רוחי על כל בשר" 11, אז שנת הפרטים תתגבר, "חכמת סופרים תסרח, ואנשי-הגבול, אלו תלמידי-חכמים ששמימים גבול לדבריהם, ילכו מעיר לעיר ולא יחוננו" 12, – עד אשר לא כפרי-בסר כי-אם כבכורים מלאים טל וחיים יצאו הניצוצות של התחלת אור הנבואה מנרתיקם, וזו תכיר בכללה את גדל פעלת החכמה ובענות צדק תקרא: "חכם עדיף מנביא", "חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו, אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף, גם ד' יתן הטוב וארצנו נתן יבולה" 13. ונשמתו של משה תשוב להופיע בעולם.

4 על-פי ישעיה ה, יח.

5 במדבר יב, ח.

6 יבמות מט :

7 דברים לד, י.

8 בבא-בתרא יב.

9 ישעיה א, כג.

10 חבקוק ג, ו. נדה עג.

.Ярко на солнце блестя, бойко резвились они
,Но наслажденье природой внезапно прервал арендатор
.Более злобный к гостям, чем людоед Антифат
Был он евреем , ворчливым и злым: никогда с человеком
!Вместе не сядет за стол эта проклятая тварь
:Счет представляет он нам за помятые травы и лозы
.Каждую каплю воды в крупную сумму зачел
, Мы проклинаям в ответ непотребное племя евреев
,Что над собою творит гнусный, бесстыдный обряд
- Глупых теорий источник, с холодной субботой на сердце
.Сердце ж еще холодней самой религии их
- Каждый седьмой они день пребывают в позорном бездельи
.Вялый, ленивый их Бог в этом им деле пример
:Прочие выдумки их - лишь рабов легковерных утеха
.Умный ребенок - и тот им бы поверить не мог
Пусть бы несущее ужас оружие Помпея и Тита
!Не покоряло совсем нам иудейской страны
- Вырвав из почвы, заразу по белому свету пустили
.И победитель с тех пор стонет под игом раба